

BIE LARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World

Published monthly by

BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.

Subscription \$10.00 yearly.

„БЕЛАРУС” — Газета Беларусаў у Вольным Свіце.

Выходзіць месячна.

Выдае: Беларуска-Амэрыканскія Задзіночанні.

Вышыска з перасылкай — 10.00 дал. на год.

Незамоўленыя рукапісы назад не звязуваюцца.

Артыкулы, падпісаныя прозывішчам аўтара, могуць выражанаць пагляды, зь якімі Редакцыя не згаджаета.

У БРАДФАРДЗЕ
(АНГЕЛЬШЧЫНА)

Багаслужба ў акадэміі

Свята незалежнасці Беларусі адбылося сёлета 21 сакавіка, пачаўшыся багаслужбай, якую адслужыў а. прат. Янка Абабурка у царкве Святога Чада (Толэн Лайн) у Брадфардзе. Хор, хоць і бяз дырыгента, паяя вельмі добра. На заканчэнні

„Міс Беларусь” — 19-цігадовая Соня Кляйнова, зльева —
Дар’я Лемашчонак — „Міс Беларусь” летшняга году, справа —
Ганна Ясвіловіч

багаслужбы а. Янка сказаў патрыятычнае казаньне ды, ад імя ўправы аддзелу Згуртавання Беларусаў у Вялікабрытаніі, запрасіў вернікаў на акадэмію.

У прыгожа прыбранай залі Беларускага Грамадзкага Дому а 4-ай гадзіні пападуні сп. Янка Калбаса,

Прыняцьцё ў сустэрча з журнalistы

Пасля акадэміі, дзякуючы гравому падтрыманню збоку Галоўнае ўправы ЗБВБ, было наладжанае прыняцьцё для ўдзельнікаў съяткавання я запрошаных гасцей. Адказным за гэту частку съяткавання

ніня быў сп. Міхась Віценчык, сакратар управы аддзелу ЗБВБ. Падзяка належыцца таксама ўправе грамадзкага клубу „Сакавік”, што дапамагла ў наладжанні прыняцьця. Прыняцьцё прайшло вельмі ўдала, у добрым настроі пры супольных песьнях.

Зльева направа: Барыс Кляйноў, старшыня царкоўнае рады БАЦарквы, Янка Калбаса, старшыня брадфардзкага аддзела Згуртавання Беларусаў у Вялікабрытаніі, Вальтер Амельяновіч, сакратар Беларускага Клюбу „Сакавік” і Міхась Віценчык, сакратар Аддзела ЗБВБ.

Здымкі зробленыя рэпартэрам газеты „Тэлеграф энд Аргус” сп. Р. Гонконесонам на Съяткаванні 25-га Сакавіка ў Брадфардзе.

старшыня ўправы ЗБВБ у Брадфардзе, адчыніў акадэмію, вітаючы ўсіх прысутных з вялікім нацыянальным съятам. Сп. Калбаса прачытаў реферат, адмыслова апрацаваны для гэтае нагоды др. Ст. Станкевічам. Реферат зрабіў глыбокае ўражанье на слухачаў насытленнем цярністага шляху нашага народу да аднаўлення дзяржавы народы.

Хвілінай цішыні была ушанаванная памяць палеглых у змаганыні за свабоду Беларусі. Адсьпяваньнем нацыянальнага гіму гэтае частка акадэміі была закончаная.

„Міс Беларусь”

Традыцыйным для Брадфарду прадкам, была абраная „Міс Беларусь” (19-гадовая сп.чна Соня Кляйнова), якая будзе прадстаўляць беларускую группу на выбарах „Міс Камітэту Паняволеных Народаў” у Брадфардзе. Маём вялікую надзею, што сёлета першае месца ў гэтых выбарах зойме „Міс Беларусь”.

БУДАУЛЯНЫ ФОНД БАПЦ У БРАДФАРДЗЕ

З ініцыятывы сп. Янкі Калбасы, сакратара Рады БАПЦ у Вялікабрытаніі, запачаткованы збор грошай на будаўляны фонд БАПЦ. Гроши зъбіраюцца ў вялікую (адзін галён) бутлю, цераз прарэз у якой можна ўкідаць гроши. Збор будзе праводзіцца на працягу цэлага году аж да наступных ўгодкаў 25 Сакавіка, калі правядзенца падлік сабранных ахвяраў. Перад адчыненнем бутлі, аднак, будзе праведзеная лятарэя з выйгрышным прызом таму, што найдакладней угадае суму сабранных у бутлі ахвяраў. Прыватак ад лятарэй разам з сабраннымі ахварамі будзе перададзены ў фонд БАПЦ.

Я. К.

САКАВІКОВЫЯ СЪЯТКАВАНЬНІ

У ЧЫКАГА

Цёплае ды сонечнае надвор'е 28-га сакавіка не аднаго настройвало ўрачыства да вялікага нацыянальнага съята. З усіх куткоў штату Іліной, Індыяна ды Мічыган зъехаліся Беларусы на сакавіковую акадэмію ў Чыкага. Пасля багаслужбай у беларускай праваслаўнай царкве Св. Юраў ды каталіцкай Хрыста Збавіцьця съяточная грамада зъшлася ў прыгожа ўдэкараванай на гэту юрачыстасць залі Рыдженсі Ін.

Тут варта адзначыць, што ў дзень 25-га Сакавіка беларускі нацыянальны съяція быў вывешаны перад гарадзкай управай. Ад імя Украінскага грамадзтва выступаў сп. І. Кулас, заклікаючы Беларусаў ды Ўкраінцу па съяточнай супольнасці змагацца за незалежнасць сваіх краінаў. З карткім словам выступіў др. Н. Мінкевіч з Мічыгану, перадаючы прынагодныя прывітанні ад сп. праф. Р. Астроўскага, старшыні ВІЦР. Сп. Нікарадом

Сп.нія Р. Фарына перадае пасыветчаныне афіцыйнага прызнання Беларускага Камітэту Адзінчэнныя Двухсотгодзідзя Амэрыкі. Зльева направа: др. В. Кіпель, сп.нія В. Рамук, сп.нія Р. Фарына, сп. В. Пунтус.

Сядзі запрошаных гасцей быў старшыня чыкагаўскага аддзелу Ўкраінскага Кангрэсавага Камітэту адвакат І. Кулас, сп.нія Р. Фарына, сябра гарадзкое управы Чыкага ды старшыня стычнага аддзелу пры гарадзкім камітэце съяткавання 200-х угодкаў ЗША.

Акадэмія пачалаася адсipyваннем амэрыканскага гіму сп.нія Верай Рамук пры акампанімэнті на фартэпіяне Ірэны Рамук і малітвай а. архімандрыты Ілладзімера Тарасевіча.

Ад Каардынацыйнага Камітэту прывітаў прысутных старшыня сп. В. Пунтус, падкрэсліваючы значаньне гэтага дня для кожнага Беларуса.

У часе абеду выступіла з карткім прывітальным словам сп.нія С. Фарына ды прачытала праклямацію, выданую мэрам гораду Чыкага Рычардам Дэйлі на гэты дзень. У праклямаціі мэр Дэйлі назначыў, што 25-ты Сакавік — сымбал аздзінства Беларусаў у змаганьні за волю і незалежнасць свайго краю.

Сп.нія Фарына даручыла сп.нія Верай Рамук пасыветчаныне афіцыйнага прызнання Беларускага Камітэту Адзінчэнныя 200-х угодкаў Амэрыкі. Беларусы, казаў прэлігент, атрымалі ў 25-га Сакавіка паралельна ѿ юбілейнім ўрачыстасцямі Амэрыкі: гэтыя два вялікія факты не супяраочаць сабе, а ўзмадніцца ўзаемна, падкрэсліваючы наўшную нацыянальную падзею аднаўленія незалежнасці ў 1918, а заснаваньня Задзіночаных Штатаў Амэрыкі ў 1776 годзе. Др. Кіпель заўважыў, што ўвагу заслугоўвае майстэрская ігра на скрыпцы Станіслава Бонцка пад акампанімэнт на піяніне Генрыка Янчэўскага, „Бульба”, у цікавай апрацоўцы Н. Лапушкіна, які гумарысцкі, удала працэлямаваная самым аўтарам, выклікала шчыры съеху ў прысутных, якія абдарылі выкананіцай гучнымі воплескамі.

На асаблівую ўвагу заслугоўвае майстэрская ігра на скрыпцы Станіслава Бонцка пад акампанімэнт на піяніне Генрыка Янчэўскага, „Бульба”, у цікавай апрацоўцы Н. Лапушкіна, які гумарысцкі, удала працэлямаваная самым аўтарам, выклікала шчыры съеху ў прысутных, якія абдарылі выкананіцай гучнымі воплескамі.

У заканчальнай маліцве а. архімандрыты Уладзімер Тарасевіч прасіў Усемагутнага Бога, каб даў сілы нашаму грамадзтву захаваць наўшную спічынку, кропіцу на высьхажаючай энэргіі, якія прыгожа сказаў у сваёй праклямаціі на гэты дзень губэрнатар Іліной Д. Ўокера.

Адсьпяваннем беларускага нацыянальнага гіму ды выкананнем „Божа, блаславі Амэрыку” Верай Рамук пад акампанімэнт Ірэны Рамук закончылася съяточная праграма.

Старшыня Каардынацыйнага Камітэту сп. В. Пунтус падзякаў усім прысутным за ушанаванье наўшную нацыянальную съята, а таксама ў выкананіцам праграмы ды сябром Каардынацыйнага Камітэту сп. А. Бяленісу, Т. Новік, В. Рамук, Л. Сідарэвічу і Н. Жызынеўскаму ды асабліва дзякуючы др. В. Кіпелю за ягоны цікавы даклад і выступленне на беларускай радыёвой праграме „Нёман”.

Др. Вітаўт Рамук

Чытайце, вышэйвайце,
пашырайце газету Беларусаў

у Вольным Свіце

„Б Е Л А Р У С”

ПАРУ СЛОВАЎ ПРА КАСЬЦЮШКУ

Біяграфіі, а асабліва характеристу Татэвуша Касьцюшкі прысьвяцілі шмат увагі польскія гісторыкі і пісьменнікі. Некалькі соцен манографій было імі надрукавана. Пералічвае іх усе з карткотак ацэнкіх іх польскія пісьменніцы. Касьцюшкіна Ілінія на кнізе на 265 бачынак пад загалоўкам „Народны герой”, выданае ў 1973 годзе.

Аўтарка сцьварджае, між іншага, што Польшча ўяўляла сваю незалежнасць „я, толькі на землях этнічнай польскіх, але я на землях Рутэніі, іншакакуюшы Ліцьвиноў”. Таму ёй пасаваў Т. Касьцюшкі, як сымбал нацыянальнага героя, бо быў уласненіем ягайлаўскай ідзялігії, г. з. адзінства двух народоў. На гэтай аснове ў часе вызвольненія народу тыму пайстайскім кілічам „Вольны з вольнымі, роўны з роўнымі”, а гэтым беларускім паходжаніні ёй сказала на акадэміі, прысьвяченай 25-му Сакавіку, Р. Станкевіч, знатны аўдыториюючы ў некаторымі дotalімі біяграфіі Касьцюшкі, бо нарадае съятаўніцтвам было злучанае ў звязку з съятаўніцтвам Задзіночанымі Штатамі 200-годзідзя свае незалежнасці.

Дык зъмяшчэнне ў газэце „Час” ліста, аўтар якога, скаваўшыся за пэўдунім, робіць дакоры, а фактычна дэманструе сваё ігнаранцтва ў справе польскага — паводле яго — паходжаніні Т. Касьцюшкі, а таксама злосныя заўвагі, у бальшыні нязгодныя з прайдай, пад адрысам Галоўнай Управы Беларуска-Амэрыканскага Задзіночанія, гонару газэце „Час” на прыносяць.

З. Станкевіч

ЖАНОЦКАЯ СТАРОНКА

ОИ, РЭЧАНЬКА, РЭЧАНЬКА,
ЧАМУ-Ж ТЫ НЯПОУНАЯ?

Ведамы Жаноцкі Сэктэт. Зьлева направа: Спад-ні Галіна Орса, Ліза Маркоўская, Вера Заморская, Вера Бартуль, Ала Орса-Рамана Гая Тэдона

Стараадайная народная песня з стараадайным народным сумам, уда-ла згурманізованая кампазытарам Генадзем Цітовічам, гучэла жаль-бою на кон, якія на даўшы бывшай-кіччаслыівай, і ўсхвалівала сва-ёй праўдай слухачоу на акадэміі ў Нью-Ёрку, прысьвеченай 58-ым угодкам абвешчаныя Незалежнасці Беларусі. Пляяў „Рэчаньку” вы-датныя жаноцкі сэктэт. А рэфэрн песьні: „Ой, люлі, люлі...” маляваў перад задуменнымі вачыміа слуха-чоу вобраз маці, якая сильвае яе над каласкай. Усю свою бязъмежную любасыць да няпоўной, пакрыўджа-ней рэчанькі, да свайго пакрыўджа-нага народу, перада яна ў сьеве-дзіцці, каб яно ніколі гэтага мат-чынага сильву не забылася.

І гэтак прац пакаленьні тучыць жаласная мэлёдый-крыўда рэчанькі да сяяня. І на дзіва, што яна жы-ва ў нас, беларускіх эмігрантаў, можа больш жывая тут, як на баць-каўшчыне, дзе траскатлівые сучасныя савецкія штаблёні імкненца выціснуць з ужытку народную песьню.

Ой, рэчанька, рэчанька, чаму-ж ты няпоўная?..

На судзіла доля быць доўгатры-валай намінай незалежнасці, абве-шчанай у 1918 годзе; брутальнай сілай была яна адабраная, а твары ейнага разагнаныя па цэлым сьвеце. Застаўся ўспамін — ІДЭЯ, якая ёсць асвячэнне нашай нялёткі эміграцыйныя шлях. Сыцеражом на чужыне сваю мову, сваю песьню, сваю спадчыну. І напэўна зьдзівіўся беларускі піс-меньнік, прадстаўнік савецкай Бела-русы, калі выпала яму адведаць За-дзіночаныя Штаты Амерыкі, пачу-шы тут — недзе хіба паміж „ста-рых” эмігрантаў — „Рэчаньку”, на-пісаў верш, у якім прыгожа асэнса-ваў тугу Беларусаў на эміграцыі па родным краі.

Антаніна Саковіч

НА ЗАХАД

Кажуць, не заўсёды чалавек свой ліхі лёс чуе. Так яно сталася ў Рымаю Лямеш. Думала яна, што дзень 23-га лютага 1930 году застанецца ў ейным жыцці адным із шчасль-вайшых. Абярнулася інчай.

У той дзень яна із сібрамі сваімі, Данілам Ждановічам, пайшлі на лы-жах за горад. Надвор’е пазімовому стаяла марознае; неба — высокое, чыстое; зас্লенажанае поле зіхадела ў сонцы. Маладым заўсёды хочацца падуроць, пажартаваць бяз дайпры-чыні. Рыма з Данілам ішлі на вы-сцігі, хто шпарчай на лыжах бегае. Калі Рыма ўдавалася вырывацца на-перед, яна ў радасыці смыялася, на-юсі сілу крычала да Даніла: „Я цябе перагнаў! Ты мяне не даго-ніш!” Яна не сумнявалася, што ён умомані нагоніць яе ў свой чарод крыкне: „Я цябе перагнаў!” Гукі іхных гульльных галасоў далёка разыходзіліся ў ціхай прасторы.

Рыма з Данілам ведаўць адзін адзінага з першага курсу ўніверситету. Цяпер яны на апошнім. Высо-кі, стройны Даніла падабаеца дзі-чытам. А самой Рыме ён здаецца на-толькі найпрыгажэйшым, а ён най-здальнейшым спасярод ейных сля-біроў.

Не здагадваўся Даніла, што ся-бротства зь ім не падабаецца свая-кам Рымы. Ен — камсамолец. Яе перасыцера гаюць у хаце: „Не гава-роў, студэнтаў-гісторыкаў. Не дар-

ия: „Хто назваў рэчаньку няпоў-ной?” Бо, як выглядае, яна для яго поўная. А ведае-ж сам, што беларус-кі народ яе гэтак назваў, „зыволе-ны, аграблены народ” (Я. Купала). Жаліўся-ж і бацька-Нёман Янку Купалу, які умеў слухаць:

Людзі чужыя змагаюць мне грудзі
З новым парадкам, з адменным
жыцьцём.

Роднага-ж краю тутэйшыя людзі
У скuru чужацкую лезуць жыўцом.

Так грамадзіне свабоднага краю
Ёўмы уздзелі, у работва пайшлі,
Прадзедаў слава лазой зарастаете,
Памяць мінуўшчыны дромле ў зямлі.

Ці ведае гэты верш аўтар вышэй цытаваных радкоў К. Кірэнка? Наўдача, бо верш гэты, як і дзесяткі іншых Купалавых вершаў, у савец-кай Беларусі забаронены. Таксама як і ведаюць шмат чаго зь беларускае, навет сучаснае савецкае лі-таратуры вучні ѹ студэнты на Бела-русы. Чаму? А гэта вельмі проста, бо ў некаторых школах няма лек-цыяў беларускай літаратуры. Гэта пацьвердзіў пісменьнік Ніл Гілевіч у анеке часапісу „Маладосць”, вы-казаўшыся гэтак: „Шмат чаго можа зрабіць грамадзтва, каб літара-тура яшчэ лепш виконавала сваё прызначэнне. Але галоўнае ня гэ-та. Галоўнае — ... зрабіць літара-туру першым па важнасці вучобным предметам, а яна ня толькі на першы, але ў некаторых школах — навет і на пяты прадмет па значэнні ѹ месцы ѹ вучэбнай праграме. У некаторых школах вывучэнне лі-таратуры ўголу амаль факультатыўнае, не абавязковое (для многіх вучняў у гарадах Беларусі).

Дык доля няпоўнай рэчанькі ўсё-ж лепшша за долю беларускага на-роду, бо рэчанька, хоць і на поўной, цячэ свабодна, бачыць свае ѹ чужыя берагі ѹ дасягае мора-акіяну, з якім зыўляецца і робіцца поўнай ды поў-насцьці свабоднай. А людзі церпяць таму, што няма свабоды на беларус-кай зямлі. Кантраліваныя, цэнзура-ваныя, караны за малітву, за выка-занае слова, замкнёныя, амежава-ныя на тэртыріі пад старожало-КДБ, церпяць людзі. І для іх рэча-нка — ия поўная.

Няпоўнай яна ѹ для нас у свабод-най краіне Вашынгтона. Ацэнываю-чы ѿс дабрадзеяўствы свабоды, маю-чы поўнае права кultyvazavacь свае традыцыі, ужываць і пашыраць вы-вучонье свае мовы, сваю гісторыю, друкаваць часопісы ѹ knigі, мы су-муме па родным краі, сумуем шчыра-й моцна.

Усе гэтыя думкі ўздымаліся ѹ та-уцлісі ѹ галаве, слухаючы съвятка-вальную праграму, якая была па-трытычнай ѹ на высокім мастакім узроўні. Гэткія акадэміі даюць нам духовую страву ѹ надзею на леп-шшу будучыні.

І на толькі акадэміі жывяць гэтую надзею, але наша грамадзкая дзе-нейнасць, наша выразная апазыція да русыфікацыі нашага народу, да зьдзекаў над ягонаю душой. Ніколі не павінны мы забыцца вешчых сло-ваў Янкі Купалы ѹ ягоных вершах,

лішне. Мо ён падасланы, каб праз цябе ўсё пра сям’ю выпытадь...” Закаханая ў Данілу Рыму, але на-каз памятае. Ні слоўкам перад ім не аказалася, што бацька ейны жыве, а не „загінуў бяз вестак на вайні”, як писала яна ѹ анкетах пры пасту-ліні на ўніверсітэт.

— Усё-ж трэба заскочыць, пакі-нуць у мяне на два-ро лыжы, — сказаў Даніла. — Я іх на нашым спар-тывом гуртку толькі да заўтрашняга ранняня пазычыў.

Каб яя збіцца з дарогі, трапіць у горад з таго боку, дзе яны жы-вуць, падаліся бліжэй да чыгунач-ных калеяў.

— Пазаўчора на закрытым кам-самольскім сходзе мяне „прараба-тавалі”, — сказаў Даніла.

— За што?

— Назвалі шкодным нацыянал-дэмакратам з камсамольскім білетам у кішэні.

— А як-же твае сябры? Тыя, што разам з табою прыйшлі ѹ Менск із Заходняй Беларусі? Не баранілі?

— Ты што жартуеш? Хто адва-жыцца бараніць? Я сам ніколі не выступаў, калі б’юць іншых. Ад нас вымагаюць аднаго: сядзі, слухай, галасуй за прапанаваную разалю-цию, ніколі супраць. А калі падкоп-ваюцца пад цябе самога, не пряро. Згаджайся, што ты вінаваты, прасі прарабачэння...

УЛАДЗЯ СТАНКЕВІЧАНКА (ЛУЦЭВІЧ)

Уладыслава Станкевічанка ў Вільні

У мястэчку Вішневе Ашмянскага павету ѹ сям’і лясыніка Франца Станкевіча і Эмілі (дзяўчынка прозвішча Манэ) 21-га снежня 1891 году ўбачыла съвіт дзяўчынка. Назвалі яе бацькі Уладзімір. Маці, францу-скага паходжанія, была настаўніцай. Аб ёй так піша Канстанцыя Буйла, стараяшыня векам сучаснае беларускую пісменьніці: „Яна была маёй настаўніцай, кіраўніком і ся-бройкай. Эмілія Станкевіч шмат часу аддавала заняткам зы мною. Яна кіравала маёй самаудакуяй, вяла дзяўгі ѹ цікавыя гутаркі, адкрывала вочы на ўсе звязы жыцьця ѹ ася-родзізія, у якім мы тады знаходзіліся. Усё гэта вельмі дапамагала ў жыцьці, і я да апошніяя дня з глыбокай любасыці і пашанай успамінаю маю лагодную ѹ строгую, добрую ѹ патрабавальну настаўніцу”.

Паводле ўзору маці ѹ фармаваўся характер дзячкі. Маці вучыла яе роднае беларускую мову, знаёміла з цярністымі шляхам беларускага на-роду. Пад ульявам маці вyrасла Уладзімір на беларускую патрыётку. Ад маці ѹ спадчыну атрымала вяс-кі, яны нам даюць адказ на ўсе нашыя пытанні.

З лет бегам патомкі, пасыля доўгіх бед, Аднекуль зноў песьню дасталі, — І думалі зь ёй, як калісъ, дзвівіць съвет, Палаць зноў у даўняшнія хвале. А толькі іх душ ажыўці се магла

І к шчасцію масыці гасцінцем...
Бо думка, бо песьня... чужая была...
З ярмом даў і песьню чужынен!

Зіна Станкевіч

Францішка Скарыны, „сярэдняві-ковага схалістыка”, які пераклал біблію ѹ беларускую мову. Убівалі мне ѹ галаву, каб я пакінуў ціка-віцца гілной старынай, непатрэбнай камсамольцу-атэістаму.

— Якад бязглувідзіца!
— Табе бязглувідзіца, а я пакаяў-ся... Сярэднявіковага схалістыка” абліціаў зынць із съціны...
Болей ня губляць камсамольскую часу на такія „клясава-варожыя” фігуры, як Сапегі, Радзівілы, Але-лькавіцы...

Горыч, якая так гучала ѹ Данілавым голасе, выклікала ѹ Рымы спачаўцьці, рабіла Данілу бліжэй-шым. Недавер, насыцярожана съвіт да яго, што да таго яна яшчэ крыху мела, зынкі.

— Не праймайся, — прарабавала яна сучешыць Данілу. — Ты не з саёвіолі зманіў, цібэ прымусілі.

— Інайчай: даўся запрэчы, давай-ся й паганяй... Цяжка гэдзінка. Якая-б хлускія ня была, вольная ці няволічная, яна рабіць чалавека фальшивым і пустым.

Зоры ўзыглілі на небе, і твар ягоны ѹ съвітле зімнай начы выглядаў суровым, зблізелым, съветлашэ-рэйочымі вочы — цёмнымі, амаль чорными.

Рымы разумела яго, верыла яму цяпер. Верыла ня толькі ягоным словам, верыла ягоным вачом, яго-

